

Maróti Egon

Dopping az antik sportéletben?

Ernst Baltrusch a *Gymnasium* című folyóirat egyik legutóbbi számában¹ *Politik, Kommerz, Doping: Zum Sport in der Antike* címen dolgozatot közölt, amelyben a sport újjáéledő antik hagyományát egy egészen más, kevésbé eszményítő oldalról kívánta tárgyalni.²

Bevezetőben, mielőtt a címben megjelölt tárgyra térnék, szabadjon néhány megjegyzést megfogalmazni a kérdéses írás mikéntjéről.

1. Baltrusch láthatóan új, illetve újnak vélt megállapítások megfogalmazására törekszik, s fejtegetéseiben az elfogult (?) tudományos közmegegyezés leleplezésére törekszik. Ezek során azonban egyrészt a tárgyhoz nem tartozó dolgok előadásával szolgál, másrészt nem egyszer félreértett források alapján, az újabb tudományos eredmények ismeretének hiányában hadakozik.

Alapvető hibája, hogy az antik görög sportversenyek tárgyalásába bevonja a római gladiátorviadalokat is, és kifogásai, negatív – nem egyszer valóban jogos – megjegyzései lényegében ez utóbbiakra vonatkoznak. Így módon egy kalap alá veszi az előkelő görögök vetélkedéseit (510) és a gladiátorok küzdelmeit, bár tudni látszik, hogy ezek jobbára hadifoglyok voltak, tehát jogilag rabszolgák, esetleg élet-halál harcra ítélt bűnözők. Szerinte azonban a gladiátorok „Kampfsportler”-ek voltak (518), a gladiátorviadal pedig szabályos „Kampfsportart” (510). Baltrusch ír arról is, hogy részeg fanatikus rajongók között tömegverekedések törtek ki – mármint gladiátorviadalokon, illetőleg későcsászárkori lóversenyeken. Ilyen

adatokról azonban görög sportversenyek esetében ő sem tud. Elismeri, hogy nincsen adat ezeken észlelt alkoholos befolyásoltságról a nézők körében, de nem tartja kizártnak, utalva egy delphoi felíratra, amelyből azonban ennek éppen az ellenkezője derül ki, mint amit Baltrusch sugall (516). A delphoi stadion régi tálfalában fennmaradt, az elején romlott felíratot a századfordulón (mármint a 19–20. század fordulója körül) tévesen olvasták, hibásan értelmezték, s úgy képzeltek el, hogy a fal közelében volt egy bizonyos *Eudromos hérósz temenosa*, amelybe a tilalom szerint nem lett volna szabad bort bevinni. Ma már azonban, legalábbis Fontenrose (1988), illetve Miller (1991) közlései óta tudjuk, hogy egészen másról, tulajdonképpen a dolog ellenkezőjéről van szó. A tilalom arra vonatkozott és azokat büntették, akik a kultikus rendeltetésű, az Apollónnak való áldozatbemutatás céljából tárolt borból loptak, kivittek volna belőle. Mai tapasztalatok alapján valóban a bornak a stadionba való bevitelét várnánk, – de hát a tény az tény.³

S még egy apróság (?), minden esetre jellemző adalék. Baltrusch megállapítja, hogy Tiberiust nem érdekelte a sport (511). Ha ez igaz lenne, akkor nehéz volna megmagyarázni, miért küldte el a későbbi uralkodó négyesfogatát az olympiai versenyekre, s lett annak sikerével olympiai győztes.⁴

Cetera de genere hoc!

2. De végtére is miben állt a görög athléták állítólagos doppingolása? Nos, az izmok erősítését és a testsúly gyara-

pítását célzó „manipulált” táplálkozásból („Nahrungsmanipulation”), azaz a cél tudatos és bőséges étkezésből. Gondolom, az általánosítás a nehézatlétákra vonatkozik, nem pl. a távfutókra. Érdekes módon azonban itt nem a finnyás antik szerzők, művészek által támadott és karikázott „nagyevőkről” beszél, hanem a gladiátorok bab- és árpakásájáról (*gladiatorum sagina*, 519). Ennek a tápértéke olyan lehetett, amilyen. Minden esetre olcsóbb volt, mint az atléták koronként változó diétája, ami hol főleg sajtból, fűgéből, s persze húsból állt. De akadna-e akár ma is olyan zord purifikátor, aki doppingolásnak minősítene azt, ha egy mázsás nehézsúlyú birkózó, ökölvívó vagy éppen súlyemelő sokat eszik?! S lehet szó a sportolók testi erejének kiuzsorázásáról⁵ olyan versenyzők esetében, mint pl. az ökölvívó szicíliai Teisandros, aki a 6. sz. első felében 4-4 olympiai és pythoi győzelmet aratott; vagy a rhodosi Leonidas, aki a Kr. e. 2. sz. középső évtizedeiben négy Olympián 3-3, tehát összesen 12 koszorút szerzett. Igaz, ő valószínűleg nem volt olyan „falánk”. Amiképpen az élisi Gorgos sem, aki négy olympiai győzelmet aratott pentathlonban, s szerzett még 1-1 koszorút diaulosban és fegyveres futásban is. S az említettek esetében mintegy 2-2 évtizedes csúcsformáról beszélhetünk. S itt nem lehet szó időszakos rákészlésről, formaidőzítésről, hisz ez utóbbiak az Olympia mellett más közbeeső versenyeken is részt vettek.

S szándékosan hagytam a végére a krotóni Milónt két okból is. Milón hat (egyések szerint hét) Olympián győzött birkózásban, s emellett az olympiai ciklus, a periodos más versenyein is, így a pythoi, az isthmosi és a nemeai játéko-

kon is, tehát legalább ötszörös periodosgyőztes volt. S tekintve, hogy első olympiai sikerét még a fiatalokúak (*paides*) kategóriájában érte el, diadalmas pályafutása vagy három évtizedet ölelt fel. S ne felejtjük el, hogy az antik küzdőszámokban nem voltak súlycsoportok! Nyilvánvaló, hogy Milón sikerei magyarázhatók: hatalmas termete, kivételes testi ereje részben genetikai tényezőkkel, részben életmódjával, azaz rendszeres edzőmunkájával, megfelelő táplálkozással. Ebben állt sikereinek a magyarázata. Az ókori ember azonban a kivételes teljesítményeknek a maga módján adta indoklását; olykor isteni, hősies eredettel. Így pl. az ökölvívásban és pankrationban 1300 győzelmet aratott thasosi Theogensét Héraklés fiának tartotta a közhiedelem; másokat éppen Hermés isten fiának tartottak.

Volt azonban Milón esetében más indoklás is, akit, persze jóval halála után, olyan gyanú érte, amit ma doppingvád-nak mondanánk. Nevezetesen azt olvashatjuk néhány antik szerzőnél, hogy legyőzhetetlen testi erejének titka valami babszem nagyságú kristályfélének a fogyasztása volt, amit pl. a kakasok gyomrában is találtak. Az ismereteim szerint máig azonosítatlan valami neve *alektoria* volt – a spekuláció alapja a harcias állatként ismert kakas görög alektór neve.⁷ A baromfiak persze hogy mindenfélét felkapnak a földről, csak hogy ha ilyesmit egészben találtak a kakas gyomrában, tehát nem emésztette meg, nem szívódott fel a szervezetében, akkor hatása sem lehetett a kakas harcias természetére, erejére. De mi köze volt ehhez Milónnak?! Ugyan találtak ilyesmit az ő gyomrában is? Minderről persze Baltrusch mit sem tud...

Jegyzetek

1. BALTRUSCH, ERNST: *Politik, Kommerz, Doping: Zum Sport in der Antike*. Gymnasium, 104. Heft 6. November 1997, 509-52. p.
2. „Die folgenden Ausführungen wollen... die...Wiederbelebung antiker Traditionene im Sport einmal von einer ganz anderen, weniger idealisierenden Seite betrachten.”
3. Vö. MARÓTI EGON: *Delphoi és a Pythia sportversenyei*. 1995. 32. 1. és 104-109. jz. a felirat vonatkozó részével és a lényeges szakirodalom feltüntetésével.
4. MORETTI, V. L.: *Olimpionikai. I vincitori negli antichi agoni olimpici*. Roma, 1957, 738. sz., valószínűleg a 194. Olympián, Kr. e. 4-ben.
5. „Raubau mit ihrer körperlicchn Gesundheit” (519).
6. Ennek mibenlétéhez lásd MARÓTI EGON: *Periodonikés. Megjegyzések a pánhellén versenyek periodos-győztes fogalmához*. In *Antik Tánuelmányok*. 32. (1985-86), 1-17. p.
7. *Alectorias vocant in ventriculis gallinaceorum inventas crystallina specie, magnitudine fabae, quibus Milonem Crotoniensem usum in certaminibus invictum fuisse videri volunt.* (Plinius: *Nat. Hist.* 37, 114. p.) Hasonlóan ír Solinus is (176-77): *Milonem quoque egisse omnia, supra quam homo valet. Victor ille omnium certaminum quae obivit, alectoria usus traditur; qui lapis specis crystallina, fabae modo, in gallinaceorum venitribus inventitur; aptus ut dicunt proeliantibus.* – Lásd még Isidorus: *Orig.* 16, 13,8. Damigeros: *De lapidibus* 19.

V. A BUDAIVÁRI KIRÁLYI PALOTA 1905 KÖRÜL